

командири, та інших начальників за національним та міжнародним кримінальним правом. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2025. № 4. С. 98–102.

5. Зеленчук В.О. Мета як обов'язкова ознака злочину геноциду. Державна політика у сфері протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Сучасні виклики для України та світу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 7 червня 2024 р.). Львів : Львівський держ. унів. внутр. справ, 2024. С. 76–79.

Качковський Владислав Богданович,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПОТЕРПІЛИЙ У СТ. 342 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

На сьогодні визначення потерпілої особи та її ознак у положеннях чинного Кримінального кодексу України (далі – КК) відсутня, але така дефініція пропонується в проєкті нового КК, де потерпілу особу розуміють як фізичну чи юридичну особу, яка безпосередньо зазнала шкоди від кримінального правопорушення або якій було створено реальну загрозу заподіяння шкоди кримінальним правопорушенням (ст. 2.2.2. проєкту) [1]. Як вказує І.М. Ткаченко, аналіз вказаного визначення дає підстави стверджувати, що потерпіла особа характеризується такими двома ознаками, як є фізичною чи юридичною особою та безпосередньо зазнала шкоди від кримінального правопорушення або їй було створено реальну загрозу заподіяння шкоди кримінальним правопорушенням [2, с. 435]. Натомість, у нормах чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) зазначено, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди (ч. 1 ст. 55 КПК) [3]. Незважаючи на те, що у кримінальному і кримінальному процесуальному законодавстві йдеться про одну й ту ж категорію, однак вони мають низку відмінних ознак, які дають можливість їх розмежовувати, так само, як різним є і їх правовий статус у згадуваних галузях законодавства [2, с. 435].

На сьогодні доктрина кримінального права розглядає потерпілого лише як фізичну особу і пропонує закріпити це у новому КК. Цей факт ми можемо спостерігати у ст. 342 КК «Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони

громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб», де, встановлюючи відповідальність за опір ряду потерпілих осіб, зміст статті, як і інші норми, що містяться у розділі XV Особливої частини КК, не розкриває ознак, що характеризують вказане коло осіб. Але законодавець, використовуючи вказівку саме на цих потерпілих осіб, підкреслює, що фізична протидія визнається кримінальним правопорушенням лише у випадках спрямованості на чітко визначену категорію осіб. Тому велике практичне значення для кваліфікації кримінальних правопорушень, пов'язаних (у нашому випадку) з опором, має правильне з'ясування поняття «працівник правоохоронного органу». Визначаючи істотні ознаки та обсяг поняття «працівник правоохоронного органу», необхідно враховувати статус потерпілої особи, адже ним може бути не будь-який громадянин, а досить вузьке коло осіб; слід пам'ятати, що термінологія та сутність поняття «працівник правоохоронного органу» у різних галузях права, повинна бути принципово однаковою, адже термін «працівник правоохоронного органу» в кримінальному праві повинно мати ті ж самі ознаки і зміст, що і в інших галузях права.

Словосполучення «правоохоронний орган» зустрічається у ст. 17 Конституції України в контексті формулювання органів, на які покладені завдання щодо забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України [4]. Норми Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ закріплюють їх види. Так, частиною 1 ст. 2 Закону визначено, що правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [5].

О.О. Кирбят'єв визначає такі відмежувальні ознаки працівників правоохоронних органів, як участь у: а) розгляді судових справ у всіх інстанціях; б) здійсненні кримінального провадження та справ про адміністративні правопорушення; в) оперативно-розшуковій та розвідувальній діяльності; г) охороні публічного порядку і безпеки; д) виконанні вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання і досудового слідства; е) контролі за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордони України; є) нагляді і контролі за виконанням законів [6, с. 237].

Таким чином, потерпілими особами у діянні, передбаченому ст. 342 КК, можуть бути працівники правоохоронних органів, перелік яких не є вичерпним та постійно оновлюється. При цьому, факт

усвідомлення суб'єктом кримінального правопорушення належності потерпілої особи до правоохоронного органу та виконання ним професійних обов'язків, фактично презюмується [6, с. 239].

Список використаних джерел

1. Контрольний текст проекту нового КК України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf>.

2. Ткаченко І. Потерпіла особа в проекті нового Кримінального кодексу України. Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності : тези V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 25 лют. 2022 р.). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2022. С. 434–437.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

4. Конституція України від 28.06.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0Text>

5. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>

6. Кирбят'єв О.О. Кримінально-правова охорона професійної діяльності працівників правоохоронних органів : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 446 с.

Кирилюк Наталія Василівна,

студент Київського національного
економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник:

Рощина Інна Олександрівна,

професор кафедри публічного
та міжнародного права Київського
національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана, кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ: УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ І МОДЕЛЬ ЄС

Корупційні злочини й надалі залишаються одним із найсерйозніших викликів для держави, демократичного розвитку та забезпечення належного правопорядку. В умовах європейської інтеграції Україна послідовно посилює як законодавчі, так і інституційні механізми протидії корупції.

Удосконалення кримінальної відповідальності та системи покарань за корупційні кримінальні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією, є одним із ключових і пріоритетних напрямів розвитку сучасної кримінально-правової політики України. Така увага зумовлена не